

4.Sınıf Sosyal Bilgiler Konu Özetleri

Öğrenme Alanı : Üretim, Dağıtım ve Tüketim
Konu : Tüketime Evet, İsrafa Hayır

İsraf kaynakların, ürünlerin, emeğin ve zamanın boş yere harcanmasıdır. Yiyebileceğimizden fazla gıda almak, elbise ve ayakkabılarımızı çabuk eskitmek, aşırı su tüketmek, lambayı boş yere yakmak birer israftır.

Ülkemizde başta Millî Eğitim Bakanlığı olmak üzere ilgili bakanlıklar, yerel yönetimler veya sivil toplum kuruluşları tarafından israfla ilgili yarışmalar düzenlenir. Bu yarışmalar öğrencileri israfın zararları hakkında düşünmeye teşvik eder. Onlarda israfla ilgili farkındalık ve duyarlılık meydana getirir.

Ekmek İsrafı

Ekmek israfının temel nedeni gereğinden fazla ekmek alınmasıdır. Yiyebileceğimiz kadar ve küçük gramajlı ekmek satın almalıyız. Bayat ekmekleri atmak yerine kızartma, tost yapabilir; çorbaya katabilir, köfte harcı olarak kullanabilir, ekmek tatlısı yapabilir ve böylece değerlendirebiliriz.

Ekmek israfını azaltmanın bir yolu da paketli ekmek tüketimini yaygınlaştırmaktır. Çünkü paketli ekmeği derin dondurucuda 6 aya kadar saklayabiliriz. Yemek istediğimizde de ekmeği ısıtarak veya kendiliğinden çözülmesini bekleyerek tüketebiliriz. Bu arada yalnız ekmeği değil evimizde pişen yemekleri de israf etmemeliyiz. Yiyebileceğimiz çeşitte ve miktarda yemek pişirmeli, artan yemekleri daha sonra tüketmek üzere doğru koşullarda saklamalıyız.

Su İsrafı

Dünya'mızın dörtte üçü sularla kaplıdır. Ancak bu oran bizi yanıltmamalıdır. Çünkü tatlı su denilen kullanılabilir sular yeryüzündeki toplam suyun çok az bir kısmını oluşturur. Dünya'daki suyun tamamını bir sürahinin içinde kabul edersek bunun ancak bir çay kaşığı dolduracak kadarı tatlı sudur. Bütün bu bilgiler su tüketimi konusunda ne kadar sorumlu davranmamız gerektiğini göstermektedir.

Küçük önlemler alarak evimizdeki su israfını önleyebiliriz. Bu amaçla varsa evimizdeki bozuk muslukları tamir ettirmeli ve böylece suyumuzun boşa akmasının önüne geçmeliyiz. Ayrıca dişlerimizi fırçalarken veya ellerimizi sabunlarken musluğu açık bırakmamalıyız. Duş süresini mümkün olduğunca kısa tutmalı, sebze ve meyvelerimizi yıkadığımız suyu biriktirerek bu suyla çiçeklerimizi sulayıp balkonumuzu yıkamalıyız. Diğer yandan tuvaletimizdeki sifonu gereksiz yere kullanmamalıyız. Su tasarrufuna yönelik bu davranışları hayatımız boyunca sürecek alışkanlıklar hâline getirmeliyiz.

Unutmayalım! Suyun bilinçsizce tüketilmesi hâlinde;

- Tarımsal üretim azalır.
- Barajlardaki elektrik üretimi düşer.
- Sularda yaşayan canlı türlerinin nesli tükenir.

Elektrik İsrarı

Günlük hayatta en fazla israf edilen kaynaklardan biri de elektriktir.

Elektrik, ihtiyaç duyduğumuzda düğmeye basıp ya da fişi prize takıp kolayca faydalanabildiğimiz bir kaynaktır. Bu kolaylığı nedeniyle bazen elektriğin kendiliğinden oluşan ve tükenmeyecek bir kaynak olduğunu düşünebiliriz. Ancak ülkemizde elektrik enerjisinin önemli bir kısmı kömür, petrol, doğal gaz gibi tükenebilir kaynaklardan elde edilmektedir. Bu nedenle elektrik enerjisini kullanırken tutumlu olmalıyız. Lambaları ve elektrikle çalışan ev aletlerini gereksiz yere açık bırakmamalıyız. Fırınımız çalışırken kapağını sık sık açmamalıyız. Aynı şekilde buzdolabımızın kapağının açık kalmamasına dikkat etmeliyiz.

Elektrik tasarrufu ailedeki herkesi ilgilendiren bir konudur. Bu nedenle annemize, babamıza ve kardeşlerimize bilinçli elektrik tüketimiyle ilgili olarak şu uyarılarda bulunmalıyız:

- Sıcak su için evimize güneş enerjisi ile ısıtma sağlayan sistemler kuralım.
- Giyeceklerimizi tek tek değil biriktirip topluca ütüleyelim.
- Evimizi sıcak ve soğuktan korumak için gerekli yalıtım önlemlerini alalım.
- Ütüleme işi bitmeden 5 dakika önce ütümüzü fişten çekelim.
- Çamaşır ve bulaşık makinelerimizi ekonomik programda çalıştıralım.
- Buzdolabımızı güneş ışığı görmeyecek şekilde yerleştirelim.

Elektrik enerjisini kullanırken tasarruf kadar verimliliğe de önem vermeliyiz. Salondaki iki lambadan birini söndürmek tasarruf, aynı aydınlatma için daha az enerji tüketen bir ampul kullanmak ise verimlilik. Bu nedenle elektrikli ev aletleri satın alınırken enerji kullanımı az olan ürünler tercih edilmelidir.

Kağıt İsrarı

İsraf edilen ürünlerden biri de kâğıttır. Kâğıt genellikle ağaçtan elde edilen bir tüketim malzemesidir. Bu nedenle kâğıdın israf edilmesi daha fazla ağacın kesilmesi anlamına gelmektedir. Oysa bizler ağaçların kesilmesini, ormanlarımızın yok olmasını istemeyiz. O hâlde kâğıt kullanırken tasarruf etme bilinciyle hareket ederek kâğıt israfına yol açacak hareketlerden kaçınmalıyız.

Kâğıt israfını azaltmak için;

- Kâğıdın her iki tarafını da kullanmalıyız. Bilgilerimizi bilgisayar ortamında korumalı ve iletmeliyiz.
- Yapacağımız işin niteliğine uygun olarak doğru kâğıdı kullanmaya özen göstermeliyiz.
- Kullanılmış kâğıtları ve kartonları çöpe değil geri dönüşüm kutularına atarak bunların yeniden kazanılmasına katkıda bulunmalıyız.

Giysi İsrarı

Evlerimizde israf etmememiz gereken kaynaklardan biri de giysilerimizdir. Giysi giderleri ailemizin bütçesinde önemli bir yer tutar. Bu nedenle ihtiyacımız yoksa giysi almamalıyız. Giysilerimizi ve ayakkabılarımızı kullanırken onların ömrünü kısaltıcı hareketlerden

kaçınmalıyız. Aynı giysileri kardeşlerimizin veya ihtiyacı olan başka çocukların da kullanabileceğini düşünerek temiz tutmaya ve doğru koşullarda saklamaya dikkat etmeliyiz. Kullanmadığımız giysilerimizi Türk Kızılayı gibi yardım kuruluşlarının giysi toplama kutularına bırakmalıyız.

Zaman İsrarı

En önemli israflardan biri de zamanın boşa harcanmasıdır. İnsanlar kollarında saat taşır, evlerinin neredeyse her odasında saat bulundurlar. İş yerlerinde, toplu taşıma araçlarında, şehirlerin meydanlarında saat vardır. Çünkü zaman çok önemlidir. Ancak bu kadar önemli olmasına rağmen genellikle zamanı gerektiği gibi kullanamayız. Zaman israfının önüne geçmek için öncelikle zamanımızın sonsuz değil sınırlı olduğunu bilincinde olmalıyız. Bu nedenle oyuna, televizyon seyretmeye, uykuya ve yemeğe gereğinden fazla zaman harcamamalıyız. Zamanı verimli kullanma adına hayatımızı planlamalı ve işlerimizi bu plana uygun olarak yürütmeliyiz.